

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์โปรแกรมวิชาสุศึกษาของสถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตร
2. ความสำคัญของหลักสูตร
3. องค์ประกอบของหลักสูตร
4. ปัญหาของหลักสูตรอุดมศึกษา
5. การวิเคราะห์หลักสูตร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของหลักสูตร

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า หลักสูตร ไว้ดังนี้

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good ,1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร

ไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาต่าง ๆ
2. แผนโครงสร้างของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อ ทางอาชีพต่อไป
3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การ แนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา

เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Galen J. Saylor and William M. Alexander, 1974) กล่าวถึงหลักสูตรว่า เป็นโครงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่บุคคลด้วยการอาศัยบุคคลอื่นหรือเครื่องมือ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้โดยกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาและระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน

โบแชม (Beauchamp, 1975) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนงานที่อธิบายถึงขอบข่ายและการจัดเตรียมโปรแกรมการศึกษาในสถาบันการศึกษา ในแผนงานอาจประกอบด้วยข้อความที่บอกถึงความต้องการเป็นหลัก ที่เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนการสอน วัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา โครงสร้าง เนื้อหาสาระและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินคุณค่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรและระบบของหลักสูตร

สมิธ แสตันเลย์ และ ชอร์ส (Smith Stanley and Shores, 1975) กล่าวว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน โดยมีจุดประสงค์ให้นักเรียนได้มีแนวความคิดและการกระทำในทางที่ถูกต้อง และได้ขยายเพิ่มเติมว่า หลักสูตรในทุกๆ สังคมจะเป็นผลสะท้อนให้ทราบถึงแนวความคิด ความรู้สึก และการกระทำของประชาชนในสังคมนั้น ๆ

แฮส (Hass, 1977) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนได้รับจากขบวนการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า โดยเน้นกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อระบุว่าประสบการณ์ที่มีการวางแผนล่วงหน้าอาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในหรือภายนอกห้องเรียนได้

เอกวิทย์ ฌ กลาง (2511) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือ ประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทักษะคิด แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็จะเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น ดังนั้นหลักสูตร คือ สิ่งใดก็ตาม ซึ่งมุ่งหวังจะเกิดการ

เรียนรู้แก่เด็ก

สุจิต เพ็ชรชอบ (2521) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และช่วยให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน

สมิตร คุณานกร (2523) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียน โดยบรรจุความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ตลอดจนเนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์กิจกรรมให้แก่ผู้เรียน เช่น หนังสือหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น
2. โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถต่างๆ ของผู้เรียน เช่น หลักสูตรตัดเสื้อ หลักสูตรการอบรมและหลักสูตรอื่นๆ
3. วิชาความรู้สาขาหนึ่งที่อาศัยหลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร

ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532) ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนของการเรียนการสอน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง การพิจารณาคัดเลือกจัดรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล

จะเห็นได้ว่า คำนิยามความหมายของหลักสูตรจะแตกต่างกันตามแนวความคิด การมองและสภาพการณ์ของผู้รู้ ดังที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524) กล่าวไว้ พอสรุปได้ว่าการให้นิยามความหมายของหลักสูตรจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา เนื่องจากขอบเขต หน้าที่และภาระการศึกษาแตกต่างกัน ในระดับประถมศึกษาหลักสูตรมีความหมายครอบคลุมประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้น ในระดับมัธยมศึกษาหลักสูตรมีความหมายเน้นในเรื่องเนื้อหาและกิจกรรมในห้องเรียนมากขึ้น และมีการแยกกิจกรรมนอกห้องเรียนเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรจะมีความหมายเน้นเป็นพิเศษในเรื่องของเนื้อหาและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหา รวม

ทั้งกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อเนื้อหา จากคำนิยามความหมายของหลักสูตรตามที่ผู้รู้ได้กล่าวไว้
สรุปประเด็นได้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียน
2. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มรายวิชาและกิจกรรมที่จัดเป็นระบบสำหรับผู้เรียน
3. หลักสูตร หมายถึง แผนการหรือโครงการการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียน

จากคำนิยามความหมายของหลักสูตรของนักการศึกษาหลายท่าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว
แล้วอาจสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือแผนการทางการศึกษาสำหรับผู้เรียน
ที่บรรจุความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรมอย่างเป็นระบบ
เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามเป้าหมาย

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอยู่
ภายในส่วนของตนเอง และสัมพันธ์กับองค์ประกอบในส่วนอื่น ๆ ของการศึกษา (ปีที่ป
เมษายน 2528) ดังนั้นการศึกษาจะมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่สำคัญคือ
หลักสูตรจึงจะสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ เพราะหลักสูตรจะกำหนดทิศทางของ
การจัดการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ การ
ปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาในทุก ๆ
ด้าน (ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, 2525)

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ

1. หลักสูตร เป็นแผนปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย
เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตร เป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ
เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตร เป็นเอกสารบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับ
การศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตร เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ

5. หลักสูตร เป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอ่านวอความ สะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6. หลักสูตร จะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตร จะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด

8. หลักสูตร จะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ และความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตร จะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคน

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หลักสูตรที่ดีเป็นแนวทาง ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาจะจัด และบริหารหลักสูตรอย่างไร จึงจะเป็นไปตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้างที่ทำให้การสอนดำเนินไป อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยหลักสูตรจะบอกไว้ว่า ควรจะจัดการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะได้ผล

3. ผู้เรียน ผู้เรียนควรเรียนอะไร และคาดหวังผลจากการเรียนมีอะไรบ้าง

4. สถานประกอบการและสังคม มีความประสงค์จะให้ผู้สำเร็จการศึกษาใน คุณลักษณะใด ผลผลิตคือผู้สำเร็จการศึกษาควรมีคุณภาพอย่างไรที่สังคมต้องการ

โดยสรุปหลักสูตรที่ดีย่อมสามารถปรับให้เข้ากับสังคมได้ เป็นกระจกส่องสังคม วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อปรับปรุงสังคมได้ดีและมีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตบัณฑิต ผู้ทำหน้าที่สร้างความก้าวหน้าทางวิชาการต่อไป

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร มีบทบาทในการกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ซึ่ง ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ส่วน แต่เรามักจะคุ้นเคยกับบทบาทของการศึกษาทั่วไป (General Education) และการศึกษาวิชาเฉพาะ (Specialized Education) ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนากำลังคนตามเป้าหมายของการศึกษา และหลักสูตรอีก 2 ส่วน ที่ถูกมองข้ามไป คือ การศึกษาเพื่อสำรวจความรู้ (Exploratory Education) ซึ่งเป็นการจัดหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาที่ตนสนใจนอกเหนือจากวิชาเฉพาะในสาขาวิชาชีพ และ การศึกษาเสริมความรู้พิเศษ (Enrichment Education) ซึ่งเป็นการจัดวิชาที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งอาจอยู่ในรูปการเข้าร่วมชุมนุม หรือ กิจกรรมต่าง ๆ

ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์ (2524) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. วิชาการศึกษาทั่วไป (General Education) เป็นวิชาที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นวิชาที่ทำให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์
2. วิชาชีพ (Profession Education) เป็นวิชาที่จัดให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้
3. วิชาเลือก (Elective Course) เป็นวิชาที่จัดเพื่อสนองความต้องการของนักศึกษาที่สนใจวิชาการอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่มีในหลักสูตร

นอกจากนี้ คณะกรรมการคาร์เนกี (Carnegie Foundation, 1978) ได้กล่าวถึงหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าประกอบด้วย หน่วยหลัก 3 หน่วย คือ การศึกษาทั่วไป (33%) วิชาเอกอันสะท้อนความชำนาญพิเศษ (34%) และ วิชาเลือก (33%) โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ทักษะในระดับสูง (Advanced Learning Skills) เป็นวิชาที่

นักศึกษาเคยเรียนมาแล้วในระดับมัธยมศึกษา (High School) และได้กำหนดไว้ในหลักสูตรอุดมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวน ฝึกปฏิบัติ และพัฒนาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไป ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และพลศึกษา

ส่วนที่สอง วิชาพื้นฐานทั่วไป (General Understanding) เป็นวิชาพื้นฐานที่มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ในลักษณะของความรู้เบื้องต้นทางศิลปศาสตร์ เช่น วิชาอารยธรรมตะวันตก กฎหมาย และศาสนา

ส่วนที่สาม วิชาพื้นฐานที่ทำให้เรียนรู้กว้าง (Breadth Components of General Education) เป็นวิชาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและวิธีการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และศิลปกรรม

ส่วนที่สี่ วิชาเอก (The Major) เป็นกลุ่มวิชาที่นักศึกษาให้ความสนใจเป็นพิเศษในบางสถาบันอาจเพิ่มวิชาโท (Minor) อีกส่วนหนึ่งด้วย

ส่วนที่ห้า วิชาเลือก (Electives) เป็นวิชาที่นักศึกษาเลือกเรียนได้ตามความสนใจ โดยเลือกเรียนให้ครบตามข้อกำหนดของหลักสูตร

อาร์วิด้า (Arvida, 1977) ได้ให้ข้อคิดเห็นวาระบบหลักสูตรมีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ

1. ตัวป้อน (Input) ประกอบด้วย การวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอนตามหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร
2. กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การดำเนินงาน (Procedures) กิจกรรม (Activities) และบุคคลที่มีส่วนร่วมในหลักสูตร (People Involvement)
3. ตัวป้อน (Output) ผลของหลักสูตรจะออกมาเป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่พึงประสงค์ที่เป็นส่วนดีของหลักสูตร เช่น ความมุ่งหมายสอดคล้องกับเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และรูปแบบที่ไม่พึงประสงค์จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เหมาะสมต่อไป

สำหรับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีของทบวงมหาวิทยาลัย คือ มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า

120 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต (ดูภาคผนวก) เพื่อประโยชน์ในการรักษามาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การรับรองวิทยฐานะ และมาตรฐานการศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2532)

ปัญหาของหลักสูตรอุดมศึกษา

ไพฑูรย์ ลินลาวัฒน์ (2524) ได้กล่าวถึงปัญหาหลักสูตรอุดมศึกษาไว้ดังนี้

1. ปัญหาในเรื่องของจุดมุ่งหมาย โดยมีหลักสูตรจำนวนมากไม่ได้กล่าวถึงปรัชญาและจุดมุ่งหมายไว้ในตัวหลักสูตรเลย ทำให้ไม่สามารถทราบได้อย่างชัดเจนว่าจะผลิตคนมีคุณลักษณะใด

2. ปัญหาในเรื่องของเนื้อหา เนื้อหาของหลักสูตรในปัจจุบันมีมากจนเกินไป บางครั้งไม่รู้ว่าจะตัดส่วนไหนออกไป และยังพบว่า เนื้อหาวิชาหลายส่วนเป็นเนื้อหาที่ไม่สัมพันธ์กับสังคมโดยเน้นเฉพาะด้านเกินไปจนไม่ครอบคลุมปัญหาใหม่ ๆ ของสังคม

3. ปัญหาในการจัดหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตรในปัจจุบันมีลักษณะคงที่ตายตัวและเป็นขั้นตอนมากเกินไป ทำให้การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้ยาก และมักไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลง

4. ปัญหาความสัมพันธ์ของหลักสูตรและการสอน ผู้จัดทำหรือคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร มักจะดำเนินการปรับปรุงไปเองโดยเอกเทศ ผู้สอนก็สอนแต่ละวิชาไปตามที่ตนเองถนัดและสนใจ นอกจากนี้แต่ละวิชาก็ไม่ประสานสัมพันธ์กันและอาจเกิดความซ้ำซ้อนได้ในแต่ละวิชา

5. ปัญหาในแต่ละหลักสูตรวิชาชีพ แต่ละหลักสูตรยังมีปัญหาเฉพาะของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป เช่น วิชาชีพครู การฝึกฝนในด้านอาชีพยังไม่ค่อยเพียงพอ

สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยไทยปัจจุบันนั้น ไพฑูรย์ ลินลาวัฒน์ (2535) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าหลักสูตรในปัจจุบันได้ดำเนินการไปตามความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมใหม่ที่มุ่งประโยชน์ และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ มากกว่าที่จะมุ่งสอนผู้เรียนให้รู้จักคุณค่าความเป็นมนุษย์ หรือสร้างสังคมให้มีความสงบสุข ความเป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตยเท่าที่ควร การจัดการศึกษามีลักษณะเป็นหลักสูตรตาม

"ใบสั่ง" ของนิคส์ ซึ่งมุ่งส่งเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม การส่งออกและคอมพิวเตอร์ โดยไม่สนใจหลักสูตรมนุษยศาสตร์ ศิลปะดนตรี วัฒนธรรมและศาสนาเท่าที่ควร การเรียนการสอนเน้นการใช้งานได้ตามความต้องการของตลาด แต่การสอนเชิงคุณค่าเสริมสร้างปัญหาการหาความรู้ หรือการตัดสินใจกลับลดลง หลักสูตรไทยควรมีรูปแบบที่สมดุลในตัวเอง และทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นเองได้ โดยปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และตัดสินใจเองเป็นสำคัญ

ประสาร มาลากุล ณ อุษงา และคณะ (2532) ได้ทำการสำรวจจำนวนหลักสูตรและสาขาวิชาเอกของสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างปี 2522-2527 พบว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในลักษณะที่เพิ่มจำนวนสาขาวิชาเอกมากขึ้นและมักเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของความต้องการในตลาดแรงงาน รวมทั้งมีการเปิดและขยายหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะครอบคลุมและสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศและทรัพยากรมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสำรวจแสดงว่ายังมีความจำเป็น และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งยังมีปัญหาอยู่มากเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้หลักสูตรอุดมศึกษาซึ่งมุ่งเน้นภาคทฤษฎีมากเกินไป และเน้นภาคปฏิบัติน้อย นอกจากนี้ เชฟเพิร์ด (Shepherd, 1975) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของหลักสูตรที่ทำให้หลักสูตรไม่สามารถปรับปรุงให้ทันสมัย ขึ้นอยู่กับอาจารย์และผู้บริหารไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและยึดติดกับสิ่งที่ตนยึดถือปฏิบัติแต่ดั้งเดิม

โดยสรุปสภาพปัญหาของหลักสูตรอุดมศึกษา มี 3 ประการสำคัญคือ

1. ปัญหาด้านตัวหลักสูตร ต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์ และกระบวนการเรียนการสอนให้ทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน และควรคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน
2. มุ่งเน้นภาคทฤษฎีมากเกินไป ภาคปฏิบัติน้อย
3. การมองข้ามความสำคัญของวิชาการศึกษาทั่วไป

การวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์ (Analysis) ตามรูปศัพท์แล้ว หมายถึง การแยกแยะสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วน ๆ โดยที่ส่วนต่าง ๆ นั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เป็นการแยกส่วนต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการต้องการตรวจสอบส่วนนั้น ๆ การวิเคราะห์หลักสูตรจึงหมายถึง การพิจารณาแยกแยะองค์ประกอบของหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การจัดกระบวนการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล เป็นต้น

ตามความเห็นของ ลีริพร บุญยานันต์ (2522) กล่าวว่า การวิเคราะห์หลักสูตรแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อ "อธิบาย" ลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร เช่น หลักการเป็นอย่างไร จุดประสงค์ว่าอย่างไร เนื้อหารายวิชามุ่งเน้นอะไร สื่อการเรียนมีอะไรบ้าง เป็นต้น

2. วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อ "ตัดสิน" ว่าหลักสูตรมีคุณภาพดี เหมาะสมกับการนำไปใช้หรือไม่ ข้อดี หรือข้อเสียที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ในการวิเคราะห์หลักสูตรไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะต้องมีข้อมูลจากการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะผู้วิเคราะห์สามารถวิเคราะห์จากเอกสารหลักสูตรเพียงอย่างเดียวได้ ดังนั้น การวิเคราะห์หลักสูตรจึงทำได้กับตัวหลักสูตรที่ยกร่างเสร็จใหม่ ๆ ยังไม่ได้นำออกใช้ หรือกับหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะได้กล่าวถึงรูปแบบของการวิเคราะห์หลักสูตร 3 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาของหลักสูตร (Intrinsic Analysis Model of Curriculum Materials) (Siriporn Boonyananta, 1979) ดอริสที กาว (Doris T.Gow) ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรแห่งศูนย์วิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน (Learning Research and Development-Center-L R D C) มหาวิทยาลัยพิตเบิร์ก (University of Pittsburgh) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวคิดการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตร ในเอกสารเรื่องการวิเคราะห์หลักสูตรเมื่อปลายปี ค.ศ.1977 ต่อมาในปี ค.ศ.1979 ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อนำไปใช้วิเคราะห์หลักสูตรและสื่อการเรียน โดยมีเหตุผลที่จะอธิบายว่า หลักสูตรมีลักษณะอย่างไร มากกว่าที่จะบอกว่าหลักสูตรมีคุณภาพเหมาะสมอย่างไร การวิเคราะห์หลักสูตร

ตามแนวจะมุ่งวิเคราะห์คุณภาพของหลักสูตรโดยการศึกษาจากเอกสารหลักสูตร เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมาใหม่ หรือหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ มีคุณภาพดี เหมาะสมที่จะนำไปใช้ หรือใช้ต่อไปหรือไม่ หรือว่ายังมีข้อบกพร่องใดที่ควรจะแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้ได้วางเกณฑ์ในการตัดสินใจอย่างแน่ชัด โดยอาศัยทฤษฎีทางการศึกษา และจิตวิทยาการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญ

ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์หลักสูตรตามรูปแบบของ ดอริส ที กาว (Doris T. Gow) มีดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรโดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1.1 โอกาสในการเรียนรู้ (Opportunity)

1.2 สิ่งเร้า (Motivators)

1.3 โครงสร้างของหลักสูตร (Structure)

1.4 สภาพการณ์การเรียนการสอน (Instructional events)

การวิเคราะห์หลักสูตรในลักษณะนี้เป็นการ "อธิบาย" ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น วิเคราะห์หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาและวิธีการวัดผล เป็นต้น

2. วิเคราะห์หลักสูตรโดยใช้ทฤษฎีทางการศึกษา และจิตวิทยาทางการศึกษา เป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดว่าหลักสูตรควรมีลักษณะอย่างไร (การกำหนดเกณฑ์ที่แน่นอนนี้ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้การวิเคราะห์หลักสูตรแบบนี้ต่างไปจากการวิเคราะห์หลักสูตรทั่วไป ซึ่งมักอาศัยความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์แต่ละคนเป็นหลักสำคัญ นอกจากนั้นการกำหนดเกณฑ์โดยอาศัยทฤษฎีที่มีผู้ยอมรับยังทำให้การตัดสินคุณภาพของหลักสูตรมีน้ำหนัก และมีเหตุผลมากอีกด้วย) การวิเคราะห์หลักสูตรในลักษณะนี้เป็นการ "ตัดสิน" คุณภาพของหลักสูตรว่าหลักสูตรมีคุณภาพดี เหมาะสมกับการนำไปใช้หรือไม่ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 ปุซซังส์เทคนิค (The Puissance Analysis Techniques)
(เอ็สม โดบญ เลียง, 2522)

เจ.ดัดเลย์ แฮร์รอน (J. Dudley Herron) และเฮนรี เอช วอลเบสเซอร์ (Henry H. Walbesser) ได้เสนอโปรแกรมที่เรียกว่า "Introduction to Systems : A Prototype Unit" เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หลักสูตรโดยการหาค่าวัด ปุซซังส์ ซึ่ง

ศูนย์การศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์แห่งซีเมโอ (SEAMEO) ได้จัดทำขึ้นและนำไปใช้ในเครือข่ายประเทศที่อยู่ในองค์การศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อปี ค.ศ. 1973 (Henry H. Walbesser and other, 1973)

ปุษยซึ่งส์เทคนิค เป็นวิธีการประเมินผลหลักสูตรแบบหนึ่งซึ่งประเมินองค์ประกอบ 4 ส่วนของหลักสูตร คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. กิจกรรมการเรียนการสอน
3. วัสดุประกอบหลักสูตร
4. กระบวนการประเมินผลการเรียน

การประเมินผลหลักสูตร จะต้องรวบรวมจุดมุ่งหมาย (เชิงพฤติกรรม) กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุประกอบหลักสูตรและเทคนิคการวัดผลต่าง ๆ ของหน่วยย่อย ๆ ทั้งหมดในหลักสูตร เพื่อใส่ลงในตารางวิเคราะห์ปุษยซึ่งส์ (The Puissance Analysis Matrix) ผลจากการวิเคราะห์จะเป็นตัวเลขชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับใด รูปแบบที่ 3 รูปแบบของสแตค (The Stake Congruence Contingency Model) (ฉลอง บุญญานันต์, 2523)

โรเบิร์ต อี สแตค (Robert E. Stake) ได้เสนอรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรอีกแนวคิดหนึ่ง การศึกษาหลักสูตรตามแนวคิดของสแตคมีลักษณะเป็นเชิงบรรยายแบบพรรณนาโวหาร โดยได้เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์หลักสูตร ที่เน้นเกี่ยวกับชนิดของข้อมูลและประเภทของกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในโครงการเป็นสำคัญ ข้อมูลจากการประเมินผลแบ่งเป็น 2 ชนิดคือ ข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) และข้อมูลเชิงตัดสิน (Judgemental)

ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์หลักสูตรตามรูปแบบของสแตคจำแนกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร เกณฑ์ที่จะใช้ในการวิเคราะห์หลักสูตรมี 3 ลักษณะคือ

- 1.1 สภาพก่อนเริ่มโครงการ
- 1.2 กระบวนการในการสอน
- 1.3 ผลที่ได้รับจากโครงการ

2. การหาข้อมูลประกอบ เมื่อได้กำหนดเกณฑ์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หลักสูตรแล้ว ผู้วิเคราะห์จะต้องรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาประกอบการพิจารณา ซึ่งกำหนดไว้ 4 หมวดใหญ่ ๆ คือ

2.1 ผลที่คาดหวังหรือผลที่ต้องการ ได้แก่ วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ

2.2 ผลที่เกิดขึ้น หรือผลที่ได้จากการสังเกต ได้แก่ การทดลอง การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม รายงานต่าง ๆ

2.3 มาตรฐาน ได้แก่ กฎ เกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญ ความเชื่อต่าง ๆ

3. การใช้ตารางในการวิเคราะห์ผลหลักสูตร การใช้ตารางของสแตคพิจารณาข้อมูลทั้ง 4 หมวด ตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น พิจารณาเรียงตามลำดับโดยเริ่มจากข้อ 1 เกี่ยวกับสภาพก่อนเริ่มโครงการ ได้แก่ ลักษณะนิสัยของนักเรียน ลักษณะนิสัยของครู เนื้อหาสาระของหลักสูตร เรียงตามลำดับที่ละข้อ แล้วเปรียบเทียบผลที่คาดหวัง ผลที่เกิดขึ้น มาตรฐานที่ใช้และการตัดสินใจของแต่ละข้อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร เท่าที่ศึกษาพบมีดังนี้

สมจินตนา กิจการ (2526) ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์หลักสูตรพหุบาลศาสตร์ โรงเรียนพหุบาลทหารอากาศ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรพหุบาลศาสตร์ โรงเรียนพหุบาลทหารอากาศ พ.ศ. 2520 ในเรื่อง องค์ประกอบของหลักสูตร และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตร โดยใช้ตารางวิเคราะห์จากตำราและเอกสาร แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า ปริศนาของหลักสูตรระบุหน้าที่และข้อผูกพันของสถาบันการศึกษา ลักษณะความรู้ที่จัดให้กับผู้เรียน และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติการพหุบาลระบุแต่ที่เป็นลักษณะของสากลทั่วไป แต่ไม่ระบุ

ลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น และไม่ได้ระบุลักษณะการเรียนการสอนที่คณาจารย์ยึดถือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรระบุพฤติกรรมครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และทักษะพิสัย โครงสร้างของหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย แต่ไม่ได้แยกหมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพออกจากหมวดวิชา พื้นฐานทั่วไป และมีหมวดวิชาทหารที่ไม่คิดหน่วยกิตเพิ่มขึ้น ลักษณะเนื้อหาวิชาเป็นแบบแกน ของพยาบาล การจัดเรียงเนื้อหาวิชาเรียงลำดับได้ดี มีความผสมผสาน แต่บางวิชาไม่ ต่อเนื่อง การจัดโปรแกรมการศึกษาแบบคู่ขนานโดยจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาเลือก และ วิชาชีพพยาบาลควบคู่กันไปในแต่ละชั้นปีการศึกษา ยกเว้นชั้นปีที่หนึ่งยังไม่จัดให้เรียนวิชา เลือก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาคทฤษฎีจัดละกันไปหลายรูปแบบ ภาคปฏิบัติ ส่วนใหญ่ใช้กระบวนการพยาบาล การประเมินผลการเรียน ภาคทฤษฎีส่วนใหญ่ประเมิน โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนภาคปฏิบัติใช้การสังเกต การบันทึก พฤติกรรมย่อยและการให้ปฏิบัติจริง มีการตกซ้ำชั้นและตกออกถ้าคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ถึง เกณฑ์ที่กำหนด การรายงานผลการศึกษาประจำปีแต่ละชั้น มีการจัดตำแหน่งเป็นลำดับที่ละ ประเภท วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งบ่งพฤติกรรมเป็นพัฒนาการด้านสติปัญญา ความ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการรักษาพยาบาลตลอดจนการวางแผน วินิจฉัย และแก้ปัญหา ทางพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในกลุ่มวิชาชีพและความ เข้าใจในสังคม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชาในกลุ่มวิชาเลือกมากที่สุด รองลงมา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในกลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไป วัตถุประสงค์หลักสูตรซึ่งบ่งลักษณะของ การเป็นทหาร การเป็นพลเมืองดี สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชาใหญ่ในกลุ่มวิชาทหาร มากที่สุด นอกนั้นใกล้เคียงกัน

สงวนศักดิ์ เดชคง (2528) ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์หลักสูตรการฝึกหัดครู ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง สายการประถมศึกษา พุทธศักราช 2524" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กำหนดในหลักสูตร และ เพื่อหาสมรรถภาพที่คาดหวังจากผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรการฝึกหัดครู ป.กศ.ชั้นสูง สายการประถมศึกษา พ.ศ. 2524 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและผู้ใช้หลักสูตร เก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ที่กำหนดในหลักสูตรมี

ความสอดคล้องภายใน โดยผู้บริหารมีความเห็นว่าหลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร งานต่าง ๆ ในโครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมระดับมาก และสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรในระดับมาก ส่วนผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กล่าวว่า "เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานบูรณาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน" ซึ่งไม่มีหน่วยประสงค์ใดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในส่วนนี้

ส่วนผลการวิเคราะห์หาสมรรถภาพที่คาดหวังจากผู้สำเร็จการศึกษานั้น ผู้ใช้หลักสูตรคาดว่าผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับสมรรถภาพโดยส่วนรวมในด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ และด้านเทคนิควิธีในระดับมาก

สُبงกซ์ เอ็นชอควิชัย (2529) ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรและศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครู โดยทำการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแม่บทและแบบสอบถาม เพื่อศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มประชากร คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรเป็นแบบกว้างไม่ได้ระบุองค์ประกอบไว้ครบ ระบุไว้แต่ความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาวิชา และองค์ประกอบของหลักสูตรสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย ส่วนผู้บริหารมีความเห็นว่า หลักสูตรมีความคล่องตัวพอใช้ในการบริหารงานและการประเมินผล ส่วนความต้องการความช่วยเหลือและความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนยังมีความต้องการอยู่ในระดับมาก สำหรับความเหมาะสมของงบประมาณที่จัดให้เกี่ยวกับการเรียนการสอน และรายได้อื่นเพื่อเสริมเงินงบประมาณพบว่ามีอยู่ในระดับน้อย นอกจากนั้นอาจารย์ผู้สอนยังมีความเห็นว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรในหมวดวิชาที่ตนเองเกี่ยวข้อง กล่าวไว้ชัดเจนอยู่ในระดับปานกลางมากกว่ารายการอื่น ๆ ส่วนการจัดกลุ่มวิชาเฉพาะสาขาหรือวิชาเอกให้เรียนแทนการฝึกงานได้นั้นพบว่าอยู่ในระดับมาก และการจัดหมวดวิชาเลือกเสรีให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 4 หน่วยกิต จากกลุ่มวิชาใดก็ได้พบว่าอยู่ในระดับน้อย และความสอดคล้องของเนื้อหากับความมุ่งหมายเฉพาะกลุ่มวิชาอยู่ในระดับ

ปานกลาง อาจารย์ส่วนมากใช้วิธีสอนโดยการฝึกปฏิบัติ ส่วนการสอนโดยวิธีการสัมมนา การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และการศึกษานอกสถานที่ พบว่ายังมีการใช้อยู่ในระดับน้อย อาจารย์ส่วนมากใช้วิธีวัดและประเมินผลโดยการทดสอบภาคทฤษฎี และไม่มีปัญหาในเรื่อง วิธีการวัดและประเมินผล และนักศึกษามีความเห็นที่ตนเองได้รับความรู้และทักษะจาก วิชาเอกอยู่ในระดับมาก ได้รับการวัดและประเมินผลโดยวิธีการสอบภาคทฤษฎี การเขียน รายงานจากการค้นคว้าอยู่ในระดับมาก การสอบปากเปล่าและการสังเกตอยู่ในระดับน้อย กิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นการอภิปราย การสัมมนา การฝึกปฏิบัติ การเชิญวิทยากร มาบรรยาย การศึกษานอกสถานที่อยู่ในระดับน้อย

ดวงจันทร์ เด็ชวิไล (2531) ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์หลักสูตรการครู ศึกษาไทย พุทธศักราช 2435-2530" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรการครู ศึกษาไทย นับตั้งแต่แรกตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูระบบสมัยใหม่เมื่อ พ.ศ. 2435 จนถึงปี พ.ศ. 2530 ในเรื่องของปรัชญาและเป้าหมาย สาาระเนื้อหา การสอนและการประเมินผล การศึกษา และความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายของหลักสูตรกับความต้องการของสังคม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เทคนิควิเคราะห์เอกสาร ทั้งนี้ใช้เอกสารและ สิ่งตีพิมพ์ของรัฐบาล เอกสารของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการครูศึกษา ตลอดจนเอกสารเกี่ยวกับการสอนและเอกสารเกี่ยวกับสังคมที่เป็นบริบทของการครูศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า การครูศึกษาไทยเกิดขึ้นด้วยความต้องการกำลังคนในการพัฒนาประเทศ และผลิตกำลังคนตาม ความต้องการดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้แบ่งจุดเน้นของการครูศึกษาในการนี้ได้เป็น 4 ช่วง สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ คือ การครูศึกษาเพื่อปฏิบัติบ้านเมือง (พ.ศ. 2435-2455) การครูศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและท้องถิ่น (พ.ศ. 2456-2488) การครูศึกษา เพื่อความทันสมัย (พ.ศ. 2489-2516) และการครูศึกษาเพื่อทำความเข้าใจตนเองหรือ แสวงหาความเป็นตัวของตนเอง (พ.ศ. 2517-2530) สรุปโดยภาพรวมแล้วนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435-2530 ปรัชญาและเป้าหมายมีจุดเน้น 7 ประการ คือ 1) ให้มีความรู้สำหรับ ตัวเองและรู้จักใช้ความรู้นั้น ๆ สอนนักเรียนได้ด้วย 2) ให้มีความชำนาญเฉพาะวิชา 3) ให้สามารถปฏิบัติงานในท้องถิ่นได้ 4) ให้มีพื้นฐานในการศึกษาต่อ 5) ให้เป็นนักวิชาชีพ 6) ให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ 7) ให้เป็นผู้เข้าใจสังคมของตน สาาระเนื้อหาแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม

คือ กลุ่มวิชาครู กลุ่มวิชาสามัญ(พื้นฐาน) และกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มวิชาชีพเริ่มมีในช่วงการครูศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและท้องถิ่น สารเนื้อหาเหล่านี้มีจุดเน้นสอดคล้องกับเป้าหมายและปรัชญาในแต่ละช่วง ในเรื่องการสอน ช่วงแรกใช้การสอนแบบบรรยายเป็นหลักและใช้ตลอดมา แต่ในช่วงหลังก็มีวิธีสอนอื่น ๆ บ้างแต่ไม่แพร่หลาย มีการประเมินผลการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

กาญจนา อายุเกษม (2535) ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์หลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาดินทิศ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาดินทิศ และศึกษาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของมหาดินทิศ ที่มีต่อคุณลักษณะของมหาดินทิศด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรและจากแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต มหาดินทิศ และผู้บังคับบัญชาระดับต้นของมหาดินทิศ มีความเห็นว่างุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่มีจำนวนหน่วยกิตและเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาบังคับที่สอนนั้นมากกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ เนื้อหาวิชาส่วนใหญ่เห็นว่ามี ความสอดคล้องต่อความเป็นจริงในสังคมและความต้องการของท้องถิ่น นำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ และทุกรายวิชาเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานค่อนข้างมาก ส่วนวิชาที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ค่อนข้างน้อยคือ วิชาการขนส่งและวิชาปฏิบัติงานวางแผน สำหรับปัญหาด้านการเรียนการสอนเห็นว่า ห้องสมุดมีปริมาณเอกสาร หนังสือ ตำรา ค่อนข้างน้อย และด้านอาคารสถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของ มหาดินทิศและผู้บังคับบัญชา เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงานของ มหาดินทิศ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้บังคับบัญชาประเมินว่า มหาดินทิศ มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูงกว่า มหาดินทิศประเมินตนเอง โดยเฉพาะในด้านมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพ ความใฝ่รู้ และความสามารถในการทำงาน

สมสมร เทพโสมนัสส์ (2531) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป พุทธศักราช 2527 ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป พุทธศักราช 2527 ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอก และมีความชัดเจนของภาษา และสามารถนำไปปฏิบัติได้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และระบุดึงความเป็นนักคหกรรมศาสตร์ที่ค่อนข้างมาก โครงสร้างของหลักสูตรเกี่ยวกับจำนวนหน่วยกิตส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดี เนื้อหาของหลักสูตรมีความน่าสนใจ ความทันสมัย แต่ยังคงมีความซ้ำซ้อนค่อนข้างมาก ปริมาณเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต และเนื้อหารายวิชาส่วนใหญ่มีประโยชน์และมีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพค่อนข้างมาก ปัจจัยเบื้องต้นด้านอาจารย์และนักศึกษาในวิชาเขตส่วนใหญ่มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนี้ค่อนข้างมาก การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยทั่วไปมีความเหมาะสมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ตรงตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายของหลักสูตรค่อนข้างมาก

จิราพร ชวีชีวีเชียร (2531) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527 โดยประยุกต์ใช้แบบจำลอง countenance ของสเติก เป็นแนวทาง ผลการวิจัยพบว่า สิ่งนำเข้าหรือปัจจัยพื้นฐานของหลักสูตร อันได้แก่จุดหมาย หลักการของหลักสูตร จุดประสงค์กลุ่มวิชา หมวดวิชา มีความชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของสังคม มีความเป็นเอกลักษณ์ของวิชาชีพและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้มาก จุดประสงค์กลุ่มวิชา หมวดวิชา มีความสอดคล้องกับจุดหมายและหลักการของหลักสูตร การปฏิบัติตามหลักสูตรอันได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร เกณฑ์การใช้หลักสูตรและการดำเนินงานตามหลักสูตรพบว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับจุดหมายและหลักการของหลักสูตร และมีความเหมาะสมกับเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในเกณฑ์การใช้หลักสูตร การจัดเนื้อหาวิชาเอื้อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นได้มากตามที่จุดหมายของหลักสูตรกำหนด เมื่อปัจจัยพื้นฐานมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน ส่งผลให้การดำเนินงานตามหลักสูตรส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ค่อนข้างครบถ้วนตามทฤษฎีและหลักการพัฒนาหลักสูตร พร้อมทั้งส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความ

สามารถ ทักษะ และประสพการณ์ รวมทั้งมีคุณลักษณะและบุคลิกภาพที่ดีตามที่จุดหมายและหลักการของหลักสูตรกำหนดในระดับค่อนข้างมาก

ขวัญใจ มณีวงศ์ (2532) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านความมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และผลิตผลของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิต มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาวิชา ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นด้านการวัดและประเมินผล นักศึกษาและบัณฑิตเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับน้อย และอาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต เห็นว่า บัณฑิตที่สำเร็จจากหลักสูตรนี้ มีคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะเฉพาะทางวิชาชีพพึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับมาก

ศุภนิษฐ์ ทรงสิทธิ์ (2532) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาศึกษาชั้นสูง พ.ศ.2529 สาขาวิชาเอกการรักษาความปลอดภัย กรมพลศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาศึกษาชั้นสูง พ.ศ.2529 สาขาวิชาเอกการรักษาความปลอดภัย กรมพลศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งหมายในภาพรวมของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอก แต่ในภาพเฉพาะของสาขาวิชาเอกการรักษาความปลอดภัยมีความสอดคล้องค่อนข้างน้อย และความสอดคล้องภายในของหลักสูตรพบว่า มีความชัดเจนของภาษาและสามารถนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และมีการระบุถึงความเป็นผู้รักษาความปลอดภัยที่ดีค่อนข้างมาก ในเรื่องโครงสร้างของหลักสูตรส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดี เนื้อหารายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมีความน่าสนใจและทันสมัย แต่ยังคงมีความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาค่อนข้างมาก เนื้อหารายวิชาส่วนใหญ่มีประโยชน์และจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ปัจจัยเบื้องต้นด้านอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยพลศึกษา พบว่า ความเชี่ยวชาญในเนื้อหา ปริมาณอาจารย์กับรายวิชา และทัศนคติความประทับใจในการสอนตามหลักสูตรนี้มีค่อนข้างน้อย ในด้านนักศึกษานั้น เห็นความรู้

ทัศนคติ และความมั่นใจในความก้าวหน้าในการศึกษามีค่อนข้างน้อย คุณภาพค่อนข้างต่ำ แต่การใช้บริการสะดวกค่อนข้างมาก กระบวนการผลิต พบว่า การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมค่อนข้างมาก ยกเว้นการใช้สื่อการสอน เอกสารตำรา และความน่าสนใจของวัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศในการเรียนภาคทฤษฎี แบบทดสอบต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล และการปรับปรุงวิธีการสอนของอาจารย์ มีความเหมาะสมค่อนข้างน้อย ผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะทางวิชาชีพ ตรงตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายของหลักสูตรค่อนข้างมาก

สุวณี ชาศรีวัฒน์ (2535) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ของกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ของกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนของภาษาที่ใช้ สามารถปฏิบัติได้จริงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม มีความเป็นเอกลักษณ์ในวิชาชีพในระดับมาก เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร ด้านจำนวนหน่วยกิตรวม หน่วยกิตหมวดวิชา หน่วยกิตกลุ่มวิชา และหน่วยกิตรายวิชา ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม เนื้อหารายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีความทันสมัย มีประโยชน์และสอดคล้องกับความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร ปริมาณอาจารย์ในหมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพหมวดวิชาชีพการพยาบาลกับรายวิชาที่เปิดสอน มีความเหมาะสมในระดับน้อย ด้านนักศึกษามีความเหมาะสมในระดับมาก สำหรับปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนมีความเพียงพอในระดับน้อย แต่มีคุณภาพและความสะดวกในการใช้บริการในระดับมาก กระบวนการบริหารมีความเหมาะสมในระดับมาก การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมาก ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะทางวิชาชีพ ตรงตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับมาก

สุภาวดี เกรือโซติกุล (2536) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2531 ของวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2531 ของวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ โดยใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมิน ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอก มีความชัดเจนของภาษาที่ใช้ สามารถปฏิบัติได้จริง มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และมีความเป็นเอกลักษณ์ในวิชาชีพอยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร ด้านจำนวนหน่วยกิตรวม หน่วยกิตหมวดวิชา หน่วยกิตกลุ่มวิชา และหน่วยกิตรายวิชา ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม เนื้อหารายวิชาในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับน้อย และส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมาก ปัจจัยเบื้องต้นด้านอาจารย์ ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมาก สกวันปริมาณอาจารย์ในการควบคุมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย สำหรับด้านนักศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอนส่วนใหญ่มีความเพียงพอ และมีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย แต่มีความสะดวกในการใช้บริการอยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับกระบวนการบริหารส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สกวันการประชุมสัมมนาหลักสูตรให้อาจารย์ได้ทราบ การจัดเตรียมหนังสือภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และวารสารอ้างอิง และการจัดศูนย์รวมตารางสอน เพื่อสะดวกในการตรวจสอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย สำหรับการจัดการเรียนการสอน ด้านการเตรียมการสอน เทคนิคและวิธีสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน สกวัน การติดตามงานและเฉลยให้นักศึกษาทราบอย่างรวดเร็ว มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะทางวิชาชีพตรงตามที่กำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร และการประเมินหลักสูตรเท่าที่ศึกษาพบ มีดังนี้

แชฟเฟอร์ (Schaefer, 1961) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรการฝึกหัดครูของวิทยาลัยพาร์สัน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูในวิทยาลัยให้ดีขึ้น โดยใช้แบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 226 คน และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาดังกล่าว จำนวน 96 คน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ มีความพอใจในหน้าที่การงาน และการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา วิทยาลัยให้บริการไม่เพียงพอในเรื่องบริการให้คำปรึกษาหารือ ห้องปฏิบัติการสำหรับการอ่าน บริการด้านสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การพักผ่อนหย่อนใจ การปฐมนิเทศ ทัศนทัศนวัสดุ และห้องปฏิบัติการหลักสูตร ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้อันพื้นฐานของตน และเห็นว่าได้รับการเตรียมตัวทางวิชาเอกเพียงพอแล้ว และเห็นว่าการศึกษาควรใช้อุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ ต้องการให้มีรายวิชาเพิ่มเติมอีกในแต่ละสาขา การฝึกสอนควรให้ผลิต อาจารย์นิเทศก์ของวิทยาลัยและอาจารย์ที่เลี้ยงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกว่าที่เป็นอยู่ ควรใช้เวลาฝึกสอนเต็มเวลา อย่างน้อยครึ่งภาคเรียน และให้มีการนิเทศการฝึกสอนมากขึ้น

เทลเลอร์ (Taylor, 1963) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรปริญญาโททางการศึกษา ในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐโอคลาโฮมา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรปริญญาโททางการศึกษา ในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐโอคลาโฮมา โดยสัมภาษณ์ผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 125 คน และครูใหญ่โรงเรียนที่ผู้สำเร็จการศึกษาเหล่านี้ทำการสอน จำนวน 75 คน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้สำเร็จการศึกษาและครูใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันดังนี้ ด้านวิชาเฉพาะ ควรเพิ่มเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ และเพิ่มรายวิชาวิธีการสอนวิชาเฉพาะด้าน ด้านวิชาการศึกษาควรปรับปรุงเพื่อให้สามารถนำไปใช้กับสถานการณ์จริงในห้องเรียนโดยการเพิ่มเนื้อหาบางส่วน และตัดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสมหรือซ้ำซ้อนกับรายวิชาอื่นออกไป ด้านวิชาสามัญทั่วไปควรเปิดโอกาส

ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรายวิชาที่สนใจ การบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาหารือ การบริการห้องสมุดและการเตรียมตัวเพื่อทำวิจัยอยู่ในชั้นพอใจ

ซิมมอนส์ (Simmons, 1980) ศึกษาเรื่อง "การประเมินหลักสูตรดนตรีศึกษาที่ มหาวิทยาลัยลามาาร์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรตรงกับความต้องการของบัณฑิตหรือไม่ และมีรายวิชาหรือขอบข่ายการศึกษาใดบ้างที่มีคุณค่าน้อย หรือไม่มีคุณค่า โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตปริญญาตรีทางดนตรีจำนวน 335 คน ผลการวิจัยพบว่า ขอบข่ายการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ รายวิชาพื้นฐานการร้อง ร่ายรำ ร่ายรำเดี่ยว ร่ายรำเดี่ยว ร่ายรำเดี่ยวปฏิบัติโท ทฤษฎีดนตรี แบบแผนดนตรีศึกษาศิลปะวัฒนธรรม ทักษะดนตรี ความสามารถส่วนบุคคล การใช้ภาษาอังกฤษ ความซาบซึ้งดนตรีและการสอนนักเรียน ขอบข่ายการศึกษาที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ รายวิชาการศึกษา เรื่องความเข้าใจเด็ก บุคลิกภาพในการสอนและความรู้ทั่วไป รายวิชาในขอบข่ายที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ คณิตศาสตร์ การปกครอง แบบแผนดนตรีระดับประถมศึกษา สัมมนาสำหรับการสอบปากเปล่า ทักษะและความเข้าใจ ที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ การสอนขับร้องระดับมัธยมศึกษา การเรียบเรียงเสียงประสานวงแจ๊ส การเก็บบันทึกห้องเรียน และการใช้เครื่องมือโสตทัศนศึกษา รายวิชาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ รายวิชาวิชาเอกดนตรี และทฤษฎีดนตรี รายวิชาที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด คือ แบบแผนดนตรีระดับประถมศึกษา และคณิตศาสตร์ ความแข็งแกร่งหลัก ๆ ของหลักสูตรมีดังนี้คือ ทฤษฎีดนตรี คณะดนตรี รายวิชาเอกดนตรี ความอ่อนแอที่สำคัญในหลักสูตรได้แก่ ดนตรีระดับประถมศึกษา รายวิชาแบบแผนดนตรีเน้นไม่เพียงพอ การอ่านวง การขับร้อง ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความถี่สูง ได้แก่ การสอนนักศึกษาจำเป็นต้องให้ประสบการณ์ทางปฏิบัติมากขึ้นและรายวิชาแบบแผนดนตรีจำเป็นต้องเน้นรายละเอียดเฉพาะเพิ่มเติม

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การวิเคราะห์หลักสูตรและการประเมินหลักสูตรจะมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูล ด้านองค์ประกอบของหลักสูตรเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ การบริหารหลักสูตร ปัจจัยเบื้องต้น และผลการใช้หลักสูตร หลังจากผู้เรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว